KLIIMAMINITEERIUMI PÕLLUMAJANDUSE VEEKAITSE TÖÖRÜHMA ja EESTI PÕLLUMAJANDUS-KAUBANDUSKOJA KESKKONNATOIMKONNA ÜHISKOOSOLEKU PROTOKOLL

Tallinn, Kliimaministeerium 19. detsember 2023 nr 1

Algus kell 10:50, lõpp kell 14:30

Juhatas: Kaupo Läänerand, töörühma juht

Protokollis: Ann Riisenberg, põllumajanduse veekaitse töörühma liige

Võtsid osa:

Nimi	**Organisatsioon**
Ain Valu	Põltsamaa Vallavalitsuse maa- ja keskkonnaspetsialist
Aleksei Lotman	Eesti Keskkonnaühenduste Koda
Ann Riisenberg	KliM veeosakonna nõunik
Ants Noot	Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda
Ants-Hannes Viira	Maaelu Teadmuskeskus
Arvo Iital	Tallinna Tehnikaülikool
Elena Sapp	Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, keskkonnatoimkonna juht
Indrek Tamm	Eesti Keskkonnauuringute Keskus
Kai Korkmann	Keskkonnaamet, keskkonnakasutuse järelevalve arendusosakonna peainspektor (osales veebiülekande teel)
Karin Kroon	KliM veeosakonna juhataja
Kaupo Läänerand	KliM asekantsler
Leiger Metsalu	Järva valla keskkonnaspetsialist
Livi Rooma	Maaelu Teadmuskeskus, põllumajandusuuringute osakonna agroökoloogia valdkonna esindaja
Mae Alviste	Regionaal- ja Põllumajandusministeerium
Margus Lepp	Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda
Marko Vainu	Tallinna Ülikool, Ökoloogiakeskus
Meelis Värnik	Põllumeeste ühistu Kevili
Merje Põlma	Reginaal- ja Põllumajandusministeerium, maakasutuspoliitika osakonna põllumajanduskeskkonna valdkonna juht
Milvi Aun	Keskkonnaamet, veeosakonna peaspetsialist
Olav Kreen	Lääne-Viru Omavalitsuste Liit
Oliver Loit	Maaelu Teadmuskeskus (osales veebiülekande teel)
Relika Raja	Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, taimetervise osakonna taimekaitse valdkonna juht (osales veebiülekande teel)
Riina Maruštšak	Maaelu Teadmuskeskus, võrgustiku osakonna nõuandeteenistuse esindaja
Tiina Kärner	Põllumajandus- ja Toiduamet, taimekaitse ja väetise osakonna juhataja
Jaak Läänemets	EPKK liige
Mirjam Pikmets	EPKK liige

Margus Lepp	Agrone AS, EPKK liige
Lehar Lindre	Maaportaal OÜ, EPKK liige
Helen Kaskema	Aiandusliit
Margus	E-Piim, EPKK liige
Karmen Roost	EPKK keskkonnavaldkonna projektijuht

Päevakord:

1. Koosoleku avasõnad, Kliimaministeeriumi asekantsler Kaupo Läänerand, EPKK juhatuse esimees Ants Noot ja EPKK keskkonnatoimkonna juht Margus Lepp
2. Kliimaministeeriumi 5 sõnumit – Kliimaministeerium Karin Kroon
3. Uuringu „Nitraaditundlike alade nimistu läbi vaatamine, vajadusel nimistu muutmise või täiendamise ettepanekute esitamine koos mõjuanalüüsiga“ vahekokkuvõte – Tallinna Ülikool Marko Vainu, METK Ants-Hannes Viira
4. Uuringu „Põllumajanduse veekaitse meetmete rakendamise tõhususe mõõtmine pilootpiirkonnas I etapp 2023–2025“ vahekokkuvõte – Tallinna Tehnikaülikool Arvo Iital
5. NTA tegevuskava 2021-2024 meetmete rakendamisest, ND perioodi 2020-2023 rakendamise raporteerimisest – Kliimaministeerium Ann Riisenberg
6. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ettekanne ÜPP 2023-2027 veekaitsega seotud meetmete taotlemisest ning tellitavatest uuringutest – Regionaal- ja Põllumajandusministeerium Mae Alviste
7. Maaelu Teadmuskeskus Innovatsiooniteenistuse tegevuse ja teenuste tutvustus- METK Oliver Loit
8. EPKK keskkonnatoimkonna informatsioon ja päevakajalised teemad – Elena Sapp

1. Koosoleku sissejuhatamine

Kliimaministeeriumi asekantsler Kaupo Läänerand tutvustas koosolekul osalejatele moodustatud põllumajanduse-veekaitse töörühma käskkirja, tuues välja et moodustamise vajadus tulenes Kliimaministeeriumi nime muutusest ja töörühma liikmesorganisatsioonide nimede ning esindavate inimeste muudatustest lähtuvalt. Töörühma ülesanded on jäänud samaks võrreldes varasemaga. Kaupo Läänerand tegi lühikese ettekande meremajanduse ja veekeskkonna asekantsleri veemajanduse prioriteetide kohta, 5 suurt suunda.

Ants Noot tõi oma sissejuhatavas sõnavõtus välja, et on EPKK on tänulik võimaluse üle põllumajanduse-veekaitse töörühma liikmetel ja EPKK keskkonnatoikonna liikmetel ühiste teemadel arutleda. Ants Noot tõi välja ka asjaolu et põllumajandus ja keskkond on üksteisega tihedalt seotud ning vastastikku panustavad üksteise arengusse ja heasse seisu. Euroopa Liidu ühine põllumajanduspoliitika on agade jooksul tugevalt muutunud, muutudes turukorraldusliku ja põllumajandustootjate õiglase sissetuleku tagamise poliitikast rohkem keskkonnapoliitika poole. Selline suund on vääramatu ka edaspidi. Põllumajandustootmise ja toidusektori poole pealt tõi Ants Noot murena välja, et valitseks mõistlik tasakaal kliima- ja keskkonna eesmärkide saavutamise ja toidujulgeoleku ja sotsiaalmajanduslike eesmärkide vahel. Tasakaalu leidmine on meie ühine töö.

Kaupo Läänerand lisas, et mullapoliitika on uue teemana KliM ja ReM lauale jõudnud. Täna pole veel otsustatud kes ja kuidas seda teemat juhtima hakatakse.

Riina Maruštšak uuris, kes mullapoliitika väljatöötamise kujundamise eest Eestis vastutab.
Kaupo Läänerand vastas, et praegu vastust ei oska anda, sest KliM siseselt veel arutelud käivad.
Karin Kroon lisas, et mulladirektiivi Eesti Vabariigi seisukohti valmistab ja juhib Kliimaministeerium. Lisaks seisukohtade ettevalmistamisele on veel palju teemasid mis on vaja REM-ga läbi rääkida, kes mis osa ees terviklikult vastutab. Need arutelud on veel ees.

Margus Lepp tõi välja oma sissejuhatavas kõnes, et mullateemaga põllumajandustootjad tegelevad ja panustavad igapäevaselt. Põllumehed on selles osas väga avatud.

2. Kliimaministeeriumi 5 sõnumit – Kliimaministeerium Karin Kroon

Karin Kroon tegi ettekande kliimaministeeriumi sõnumitest, mis puudutab põllumajanduse veekaitse temaatikat.
Kaupo Läänerand rõhutas üle sõnumid, selle kohta, et EK on teinud Eestile ettepanekud vaadata üle NTA alade piirid ja rakendatavad meetmed ning Eesti on taustal vastavad uuringud käivitanud, et saada vastuseid kuidas oleks mõistlik edasi minna.

3. Uuringu „Nitraaditundlike alade nimistu läbi vaatamine, vajadusel nimistu muutmise või täiendamise ettepanekute esitamine koos mõjuanalüüsiga“ vahekokkuvõte – Tallinna Ülikool Marko Vainu, METK Ants-Hannes Viira

Marko Vainu tegi ettekande uuringu vahearuande veeseire tulemuste kohta. Uuringuga vaheetapi tulemusena on välja toodud need alad, mis on toitainete või eutrofeerumise tõttu halvas seisundis.
Ants-Hannes Viira tegi ettekande uuringu vahearuande maakasutusandmete tulemuste kohta.

Ants Noot uuris Marko Vainult järvede libisevat keskmist lämmastiku sisaldust, mis oli alla 1 mg/l, aga piirmäär oli järvedel vist 2,5 mg/l?
Enamus järvedel on lämmastiku piirmäär 1 või 0,5 mg/l. 2,5 mg/l on karedaveeliste järvede tüübi korral.

Meelis Värnik uuris kas uuringus minnakse tekkepõhjusteni välja. Kas on uuritud mis on looduliku lämmastiku sisaldus veekogudes?
Marko Vainu vastas et analüüsi saab teha nii täpselt kui andmeid on kuskilt võtta. Kuna meil puudub informatsioon selle kohta kui palju väetisi kusagile põllule pannakse, seetõttu on väga keeruline öelda kui palju võib sellest keskkonda sattuda. Selleks tuleks teha konkreetne analüüs valglate kaupa, kus on näha aastate kaupa kui palju väetisi kasutati ja mis olid siis veeseire tulemused.

4. Uuringu „Põllumajanduse veekaitse meetmete rakendamise tõhususe mõõtmine pilootpiirkonnas I etapp 2023–2025“ vahekokkuvõte – Tallinna Tehnikaülikool Arvo Iital

Arvo Iital tegi ettekande uuringu 2023. aasta tulemuste kohta.

Meelis Värnik kommenteeris et uuringus oleva seirepõllu lämmastikunorm tundub liiga kõrge olevat vedelsõnnikus. Ja sõnnik, mis anti sügisel on juba uue saagi kasvatamiseks ette antud lämmastik. Mistõttu tuleks seirepõldude bilanssi vaadata pikema perioodi peale. Samuti märkis Meelis Värnik, et talirapsiga eemaldatud lämmastiku koguse arvutamisel tuleb arvestada et juurte kasvatamiseks kasutatud lämmastik jääb mulda, mis on täna seotud olekus, need ei ole ära lagunenud.
Arvo Iital – Sõmeru valgala loomkoormus on 2,1 lü/ha kohta, mis on Eesti keskmisest (0,24 lü/ha) mitu korda kõrgem.
Olav Kreen uuris uuringu teostajatelt vee äravoolu mooduli kohta, mis on Sõmeru valgalas oluliselt suurem. Kas seal sajab oluliselt rohkem vihma või valgala pindala on suurem, kust see vee kogus kokku tuleb?
Arvo Iital vastas, et Eesti Geoloogiateenistuse andmetes pärineb 70% Sõmeru jõe veest põhjaveest, mis tähendab, et seal pole suurt sisendi kõikumist, mis sõltub ainuüksi sademetest. Sellel põhjusel on pinnaühiku kohta äravool selles valgalas suur.
Riina Maruštšak uuris Kliimaministeeriumi esindajatelt, et kas selle uuringu 1 aastaste tulemuste põhjal tehakse järeldused või jätkatakse pikaajaliselt selle ala seirega ja tegevusplaani rakendamisega?
Ann Riisenberg vastas, et Sõmeru valgala on seires läbi Life IP CleanEST projekti juba 2019 aastast. Selle projekti järgmised sammud oleks vaadata üle kus milliseid meetmeid rakendatakse ja kus oleks mõistlik uusi põllumajandus veekaitse meetmeid rakendada ja hakata nende mõju hindama. Uuringu läbiviimise eeldus on see, et seda viiakse läbi kahes etapis. Esimene etapp saab läbi aastal 2025 ja järgmine etapp on planeeritud perioodile 2026-2028. Uuringu tulemusena sooviksime riigina hakata edaspidi vooluveekogude valgalade kaupa efektiivseid meetmeid planeerima ja rakendama.
Arvo Iital lisas, et meetmete tõhusust saab kõige paremini hinnata põllu tasandil, dreenivee.
Ann Riisenberg lisas, et oluline on teada saada ka seda, kuidas põldudel rakendatud meetmed mõjutavad nii vooluveekogu kui põhjavee seisundit ning millises ajaskaalas suudame vee hea seisundi eesmärki saavutada.
Ants Noot osutas ettekandes väljatoodud faktile, kus selgus et kalakasvatuse mõju on arvesse võtmata jäetud? Kas seda ei ole võimalik sinna sisse arvestada?
Marko Vainu selgitas, et kalakasvatuse luba on välja antud natuke teistmoodi, seal arvestatakse koormust söötade järgi ning soovitas pöörduda otse Kliimaministeeriumis Katrin Langi poole.
Ants Noot uuris, miks valiti just halvas seisundi Sõmeru jõgi uuringusse?
Ann Riisenberg selgitas, et veekogu väljavalimise üheks kriteeriumiks oli põllumajanduskoormus ning eesmärk veekogumi seisundi parandamine.
Kaupo Läänerand lisas, et sellisel valgalal on väga hea meetmete mõju hinnata. Kui valida hea või väga hea, siis on keeruline meetmete mõju hinnata.
Marko Vainu selgitas, et meetmete mõju näha tuleb meetmeid rakendada kogu valgala peal ja küsis kas see on reaalne? Kui kogu valgla peal ei saa rakendada siis me jões lõpuks mõju ei näe, kui saaks nendegi põldude peal kus dreenid on, siis saab dreenivees mõju näha.
Arvo Iital vastas, et meetmed on vabatahtlikud ja nad ei saa sundida põllumehi neid rakendama.
Leiger Metsalu uuris, kas metsanduse ja metsamajandamise mõju ka arvestatakse selles uuringus.
Arvo Iital vastas et uuringu üheks eesmärgiks on ka koormusallikate hindamine, mis sisaldab ka looduslikku taustakoormust.
Merje Põlma uuris, kas projekt on rahastatud LIFE rahastuse kaudu? Kas meetmed on olemasolevad mida plaanitakse rakendada või peab hakkama välja töötama mingisuguseid uusi

lähenemisi ja meetmeid? Kas võetakse arvesse ka mullalõimis meetmete hindamisel või rakendamisel?
Arvo Iital vastas, et midagi uut päris välja mõelda ei ole eesmärgiks. Kui loetelus on meetmeid mida pole piisavalt rakendatud, mida eelduslikult võiks rakendada, mis oleks kasulikud ja poleks väga kallid ning millega põllumajandustootjad ise oleksid nõus. Samuti on mullalõimis üks oluline näitaja meetmete planeerimisel ja rakendamisel.
Ann Riisenberg lisas et planeeritud on rakendada eelkõige VMK meetmeprogrammi täiendavaid meetmeid, aga kui leitakse et on asjakohane mõni täiendav meede, siis ka need.
Leiger Metsalu uuris kuidas toetus või täiendav rahastamine kaetakse põllumeestele nende meetmete rakendamise puhul?
Merje Põlma selgitas, et kui tegemist on ÜPP strateegiakava sekkumiste nõuetega, siis rahastus meetmete rakendamiseks käib toetuste kaudu.
Leiger Metsalu uuris kuidas kompenseeritakse täiendavad meetmed, mida ei toetata ÜPP strateegikava toetustega?
Ann Riisenberg selgitas, et põllumeestelt oodatakse eelkõige meetmete vabatahtlikku rakendamist, aga eelnevalt peaks läbi analüüsima, kas täiendav meede on majanduslikus mõttes efektiivne rakendada. ÜPP strateegikava toetuste nõuded ehk VMK meetmed peaksid olema METK poolt kulutõhususe osas läbi analüüsitud ja need peaks olema täna kõige kulutõhusamad meetmed.
Arvo Iital lisas, et on olemas ka meetmed mis ei ole kulukad nagu toitainete bilansi arvestamine põllu tasandil.
Kaupo Läänerand andis märku, et ettepaneku täiendavate meetmete osas on oodatud, aga riik ja EL on võtnud suuna saastaja maksab põhimõtte laiemale rakendamisele. Siin on ootused, et tootja peab ise ka pingutama ja panustama. Samuti rõhutas ta, et „valget rahalaeva“ ei ole tulemas selleks, et saaks lubada kõiki meetmeid kinni maksta. Erialaorganisatsioonidelt ja -ühendustelt on oodatud igasugused ettepanekud, mida täpselt vaja on.

5. NTA tegevuskava 2021-2024 meetmete rakendamisest, ND perioodi 2020-2023 rakendamise raporteerimisest – Kliimaministeerium Ann Riisenberg

Ann Riisenberg tegi ülevaate kuidas on NTA tegevuskava 2021-2024 meetmete rakendamise hetkeseis ning teavitas koosolekul osalejaid ND rakendamise raporteerimisest 2024. aasta esimesel poolaastal perioodi 2020-2023 kohta.

Leiger Metsalu uuris, kas riigil on plaanis hajaasustuse programmile lisarahastust ka leida?
Kaupo Läänerand vastas et hetkel ei ole, aga puurkaevude temaatika tuleb tõenäoliselt rohkem lauale, mis võib riigi poliitikat muuta.

6. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ettekanne ÜPP 2023-2027 veekaitsega seotud meetmete taotlemisest ning tellitavatest uuringutest – Regionaal- ja Põllumajandusministeerium Mae Alviste

Mae Alviste tegi ettekande ÜPP veekaitsega seotud toetustest ja kuidas nende toetuste taotlemisega 2023 aastal läks. Oma ettekandes tutvustas Mae Alviste ka ReM poolt tellitavat uuringut, mille eesmärgiks on sõnniku arvestuslike väärtuste kaasajastamine.

Jaak Läänemets uuris ReM esindajatelt, kelle jaoks PRIA e-põlluraamatut välja töötab, sest paljud põllumehed on endale juba e-põlluraamatu vormi juba leidnud.
Mae Alviste vastas, et kõikidel põllumeestele ei ole kasutusel e-põlluraamat ja need kes juba põlluraamatut kasutavad (turulolevaid e-lahendusi), need tuleb liidestada väljatöötatava e-põlluraamatuga.
Olav Kreen tundis muret KSM kohustuse nõude üle, kus põllumehed peavad 1.aprillist 2024 hakkama täitma e-põlluraamatut, mida täna ei ole veel olemas. Millal jõuavad põllumehed andmed sinna sisse kanda, millal õpivad seda kasutama? Millal on testperiood e-põlluraamatu kasutama õppimiseks? Ei tundu loogilisena, et seda nõuet oleks võimalik 2024 aastal kasutama hakata.
Kaupo Läänerand tegi ettepaneku ReM esindajatele, et selle probleemi võiks viia valdkonna asekantslerini, kes omakorda saaks seda probleemi PRIAga arutada.
Merje Põlma vastas, et mõte antakse PRIAle kindlasti edasi ja täpsustas, et PRIA on ette näinud eelneva testimisperioodi.
Leiger Metsalu uuris turvasmuldade kaitsmise toetuse ühikumäära kohta, kas need vastavad vara väärtusele, mis paneks maa omanikku, põllumeest oma vara väärtust vähendama? Kui see vara on näiteks mõne laenu tagatiseks, siis finantsasutused tunnevad huvi miks vara väärtust vähendatakse? Kust tuleb toetuse ühikumäär 70 €/ha ja sihttaseme entusiasm.
Merje Põlma vastas et toetuste ühikumäärade kalkulatsioonid on koostanud METK, kus nad on arvestanud kui palju on ühe või teise toetuse rakendamisel tootjal täiendavat kulu või saamata jäänud tulu pinnalt. Osade toetuste puhul saame toetada vaid osalist saamatajäänud tulu või täiendavat kaasnevat kulu. Kui me ei ole toetuse sihttasemeid saavutanud, siis saame kaaluda kas meil on ruumi toetuse ühikumäära tõsta.

7. Maaelu Teadmuskeskus Innovatsiooniteenistuse tegevuse ja teenuste tutvustus- METK Oliver Loit

Oliver Loit tegi tutvustas METK innovatsiooniteenistuse tegevusi ja teenuseid. 2023. aastal METKi selline teenistus loodi, millega soovitakse tuua uudseid lahendusi, uudseid meetodeid lahendamaks põllumehe, ettevõtja, tootja väljakutseid või ellu rakendada nende ideid.

Elena Sapp uuris kas METK innotiim aitab ettevõtetel ka rohelist jalajälge mõõta erinevatel põllumajandusettevõtetel.
Oliver Loit vastas et METKi poole on juba sellel teemal pöördutud, hetkeseisuga ei ole METK võtnud seda suunda, et nad hakkaks aitama ettevõtetel jalajälge mõõta, sest ühte head ja kõikidele ühtemoodi mõistetavat jalajälje mõõtmise valemit pole olemas. Me tahame selles osas selgust luua. Uuel aastal on rohesuund see kuhu me tahame keskenduda, mille käigus tahaks saada selgust, kuidas edasi võiks minna.
Leiger Metsalu uuris Oliver Loit´lt METK´i poolt läbiviidava ettevõtjate majandusnäitajate uuringu kohta, kus tuuakse välja, et majandusnäitajateks on kogutoodang, netolisandväärtus, arvestuslik netokasum, kas siia on plaanis lisada ka varade väärtus? Kas te kogute üldse neid andmeid?
Livi Rooma vastas, et sellele küsimusele oskab vastata METK majandus- ja ökonoomika osakond, täpsemalt Marju Aamisepp.
Elena Sapp tundis huvi milline on METKi innotiim koostöö teiste METK teadurite ja abilistega, millist abi võib teie poole pöördudes veel saada.

8. EPKK keskkonnatoimkonna informatsioon ja päevakajalised teemad – Elena Sapp

Elena Sapp tutvustas EPKK keskkonnatoimkonna liikmetele ja pm veekaitse töörühma liikmetele viimase toimkonna koosoleku vahe peale jäänud päevakajalisi asju.
Kliimaseaduse väljatöötamise juures tõi Elena Sapp välja erinevate toimunud kohtumiste sisu, eesmärke ja väljundeid. Ants Noot on koja esindajana selgitanud töörühma kohtumistel, et põllumajanduse seatud eesmärk vähendada 24% kasvuhoone gaase on liiga ambitsioonikas ning tuleks mõelda realistlikumalt.
Elena Sapp avaldas arvamust et Kliimaseaduse väljatöötamise ajakava on hästi tihe, tahetakse jõuda juba aprilliks seaduseelnõu kooskõlastamiseks saatmiseks ja vahepeal soovitakse läbi viia arvamusrännak üksikisiku tasandil, mis tähendab seda, et hakatakse maakondades ringi käima ja korjama sisendit.
Mullaseire direktiivi Eesti seisukohti hetkel kinnitatud ei ole ja tõenäoliselt järgmisel aastal lepitakse midagi kokku.
Elena Sapp tõi välja ka asjaolu, et Kliimaministeeriumi moodustamisega on tulnud tagasisidena, et keskkonnavaldkonna arengukavaga (KEVADE) selliselt edasi ei minda.
Kaupo Läänerand väljendas tunnetuslikku seisukohta, et KEVADE võib asenduda teiste arengudokumentidega. Pigem on tulemas valdkondlikud strateegiad, mis suhestuvad Kliimaministeeriumi moodustamisega kaasnenud muudatustega. Koheselt kui suunad on valitud, jagame sektoriga infot. Kliimaseaduse osas markeeris Kaupo Läänerand, et ajakava on ambitsioonikas. On näha, et mõned osapooled alahindavad kliimaseaduse väljatöötamist. Kaupo Läänerand soovitas igal valdkonnal välja mõelda 1-2 kõige olulisemat põhimõtet või printsiipi pikas vaates, mis võiks Kliimaseadusesse sisse saada ja mis aitaks eesmärke saavutada, olgu see rahastus, olgu selleks põhimõte mingite meetmete tegemisel. Põhimõtted mis tagaks aastakümnete pikkuse kindluse, et riik on võtnud selle suuna. Teiseks tasuks läbi mõelda, mis võiks olla numbriline sihttase või eesmärk aastaks 2040, mis valdkonnas on muutunud.
Elena Sapp uuris, kas võiks olla ka reaalne teha ettepanek, mis võiks olla põllumajandussektori reaalne heitetase?
Kaupo Läänerand selgitas, et Euroopa on Eestile ette andnud sihttasemed ja me oleme siseriiklikud paika pannud tasemed, mida soovime saavutada.
Merje Põlma selgitas, et tegelikult ei ole veel siseriiklikult ära jagatud koormuseid sektorite vahel. Kliimaseaduse raames töötatakse selles osas et teha selgeks millised meetmed kuskil üldse on võimalikud rakendada, milline sihttase on sektoris võimalik.
Kaupo Läänerand tõi näitena merendussektori seisukoha, kus soovitakse, et merendussektori kasvuhoonegaasidega kauplemise tulud suunataks toetustega tagasi otse merendussektorisse.

Kaupo Läänerand arvas koosoleku lõpetuseks, et edaspidi võiks koosoleku planeerimisel jätta rohkem aega rääkimiseks, vähem päevakorrapunkte. Kas järgmisel kohtumisel võiks formaadis midagi teistmoodi teha? Teemasid mida lauda tuua?
Olav Kreen vastas, et toetab seda mõtet, et kui laua taga on palju rahvast, siis tuleb päevakava planeerida niimoodi, et küsimused õhku ei jääks. Samuti pakkus ta välja et uuringute teemal võiks teha eraldi arutelud, kutsuda sinna inimesed kes on huvitatud ja pädevad kaasa rääkima. Kui räägitakse põllumajanduse veekaitse teemadel, siis tuleks rohkem kaasata põllumajandusliku tootmise eripärade spetsiifikat tunvaid inimesi. Nendel aruteludel peaksime

jõudma järeldusteni, mis on vee halva seisundi põhjused, et me saaksime tegeleda põhjuste ja tagajärgedega.
Kaupo Läänerand arvas, et uuringute tutvustamisel on teadlased oma seisukohti põhjendanud.
Ann Riisenberg pakkus välja mõtte, et uuringu koostajatega tuleks nõu pidada ja kui see on sobilik lahendus, siis võiks kaaluda uuringu progressikoosolekutele selliseid inimesi kutsuda.
Livi Rooma selgitas, et NTA laiendamise uuringu meeskonnal on plaanis tootjatega fookusgrupi arutelu. Selleks, et jõuda mingisuguse tulemuseni, mis rahuldaks mõlemat osapoolt peab olema koostöötahe.
Leiger Metsalu tõi välja, et koosolekul räägiti mullast ning tuletas meelde, et esimest mullaseadust taheti teha 30 aastat tagasi ja avaldas lootust, et äkki nüüd õnnestub paremine. Teise kommentaarina tõi ta välja oma seisukoha, et töörühm on väga põllumajandus – keskne, aga teise poole pealt on oluline välja tuua KOV´i ehk vee tarbija pool. NTA seires tuleb välja et täna on kaeve kus on nitraadi sisaldus 75 ja rohkem mg nitraati, mis ei ole haruldane nähtus. Selliseid kaeve on palju ja need mõjutavad inimorganismi tervist, seda poolt tuleks ka diskussiooni sisse tuua. Samuti tõi Leiger Metsalu välja Eesti Geoloogiateenistuse poolt avaldatud seisukoha, et 80% puurkaevudest kaevatakse valest ja mitte keegi ei tunne selle vastu huvi.
Kaupo Läänerand lisas, et tarbijapoolse vaate sissetoomine on väga õige märkus ja seda tuleks arutelus rohkem fookusesse tuua. Mis puudutab kaevude rajamist (puurimist), siis Kliimaministeerium on teadlik probleemist ja oleme tegemas Ehitusseadustikus muudatust, et järelevalvet sinna juurde tuua.
Olav Kreen kiitis Kliimaministeeriumi ja Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi koostööd kloridasoon desfenüüli uuringu läbiviimise eest.